ಹೊಯ್ಸಳರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳು

ಆರ್. ಗೋಪಾಲ್

ಯಾವುದೇ ಒಂದು ದೇಶದ ಸಂಪತ್ತಿಗೆ ಆ ದೇಶದ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳೇ ಮೂಲ ಕಾರಣ. ಆದ್ದರಿಂದ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳು ಹೊಯ್ಸಳರ ಕಾಲದ ಆರ್ಥಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಬೆನ್ನೆಲುಬಾಗಿತ್ತೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಕೈಗಾರಿಕಾ ಉತ್ಪನ್ನಗಳ ಮೇಲೆ ತೆರಿಗೆ ವಿಧಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಮಾಹಿತಿಗಳನ್ನು ಶಾಸನಗಳು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತವೆ. ಸಾಹಿತ್ಯಾಧಾರಗಳು ಮತ್ತು ಅಂದಿನ ಕಾಲದ ಸಮಕಾಲೀನ ಗ್ರಂಥಗಳು ಹೊಯ್ಸಳರ ಕಾಲದ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳ ಮೇಲೆ ಬೆಳಕನ್ನು ಚೆಲ್ಲುತ್ತವೆ. ಅಂದಿನ ಕಾಲದ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳಾದ ಜವಳಿ ಉದ್ಯಮ, ಬಣ್ಣ ಕಟ್ಟುವುದು, ಕಬ್ಬಿನ ಉತ್ಪನ್ನಗಳು, ಎಣ್ಣೆ ತಯಾರಿಕೆ, ಲೋಹಗಳ ಉತ್ಪನ್ನ, ಕಬ್ಬಿಣ ಮತ್ತು ಗಣಿ ಕೈಗಾರಿಕೆ, ಮಡಕೆ ಮಾಡುವುದು, ಉಪ್ಪಿನ ತಯಾರಿಕೆ, ಕಲ್ಲಿನ ಕೆತ್ತನೆ, ಬುಟ್ಟಿ ನೇಯುವುದು, ಆಭರಣಗಳ ತಯಾರಿಕೆ, ಮನೆ ಕಟ್ಟುವುದು, ಮರಗೆಲಸ ಮುಂತಾದ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳು ಮಹತ್ವದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದವು. ಬೃಹತ್ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳಿಗಿಂತ ಗೃಹಕೈಗಾರಿಕೆಗಳೇ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿದ್ದು ಉತ್ಪನ್ನಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಕೌಶಲ್ಯಪೂರ್ಣವಾಗಿದ್ದವು. ಉತ್ಪನ್ನಗಳನ್ನು ರಸ್ತೆಯ ಬದಿಯಲ್ಲಿ, ಅಂಗಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಸಂತೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಾರಾಟ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಸಾಮಾಜಿಕ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಪರಿಗಣನೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಾಗ ಗೃಹ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳು ವಂಶಪಾರಂಪರ್ಯವಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಬಂದಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಜವಳಿ ಉದ್ಯಮದ ಮೇಲೆ ಹಲವು ಶಾಸನಗಳು ಬೆಳಕನ್ನು ಚೆಲ್ಲುತ್ತವೆ. ದಾರಗಳ ಮೇಲೆ ನೂಲುದೆರೆ[1] ಎಂಬ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಬಗ್ಗೆ ಕೋಲಾರದ ಶಾಸನವು ವಿವರಣೆ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಮಗ್ಗದ ಮೇಲೆ ಮಗ್ಗದೆರೆ[2] ಎಂಬ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ವಸೂಲು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಬಗ್ಗೆ ಚಾಮರಾಜನಗರ ಶಾಸನವೊಂದು ಮಾಹಿತಿ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಹೊಲಿದ ಬಟ್ಟೆಗಳ ಮೇಲೂ ತೆರಿಗೆ ಹಾಕಿರುವುದನ್ನು ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ[3] ಶಾಸನವೊಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಜವಳಿ ಉದ್ಯಮವು ಪ್ರಮುಖ ಉದ್ಯಮಗಳಲ್ಲೊಂದಾಗಿದ್ದು ಹದಿನಾಲ್ಕನೇ ಶತಮಾನದ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ಐದುಸಾವಿರ ನೇಕಾರರಿದ್ದರೆಂದು ಅಪ್ಪಾದೊರೈಯವರ[4] ಬರವಣಿಗೆಯಿಂದ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ. ಹತ್ತಿ, ಉಣ್ಣೆ, ರೇಷ್ಮೆ ಇವುಗಳು ಜವಳಿಯ ಪ್ರಮುಖ ಕಚ್ಚಾ ವಸ್ತುಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಸೀರೆ, ಕುಪ್ಪಸ, ಪಂಚೆ, ಅಂಗಿ, ರಗ್ಗು, ಶಾಲು, ರುಮಾಲು ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಹಲವು ಬಣ್ಣ ಮತ್ತು ಹಲವು ವಿನ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ಕಲಾತ್ಮಕವಾಗಿ ತಯಾರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಉಣ್ಣೆ ರಗ್ಗಿನ[5] ತಯಾರಿಕೆಯ ಬಗ್ಗೆ ದೊಡ್ಡಬಳ್ಳಾಪುರದ ಶಾಸನವು

1 E.C. X, Kl. 28, Dt. 1291
2 M.A.R. 1937, Ch, 52, pp. 202-03
3 E.C. XI, Cd. 21
4 Appadorai, Economic Condition of South India P. 452
5 E.C. IXDb, . 31

ಉಲ್ಲೇಖನ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಉಣ್ಣೆ ರಗ್ಗಿನ ತಯಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ದಾವಣಗೆರೆ[6] ಮತ್ತು ದೊಡ್ಡಬಳ್ಳಾಪುರಗಳು ಪ್ರಮುಖ ತಯಾರಿಕಾ ಸ್ಥಳಗಳಾಗಿದ್ದವು ಎಂದು ಶಾಸನಗಳಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

ಬಟ್ಟೆಗಳಿಗೆ ಬಣ್ಣವನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಹಲವು ವಿನ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ನೇಯುತ್ತಿದ್ದ ಅವುಗಳಿಗೆ ಕಸೂತಿಯನ್ನು ಸಹ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಚನ್ನಪಟ್ಟಣದ ಶಾಸನವೊಂದು[7] ಬಟ್ಟೆಗಳಿಗೆ ಬಣ್ಣ ಕಟ್ಟುವ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳ ಮೇಲೆ ತೆರಿಗೆ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತದೆ.

ಹೊಯ್ಸಳರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಬ್ಬು ಪ್ರಮುಖ ಬೆಳೆಗಳಲ್ಲೊಂದಾಗಿದ್ದು ಕಬ್ಬಿನಿಂದ ಬೆಲ್ಲವನ್ನು ತಯಾರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಬೆಲ್ಲದ ತಯಾರಿಕೆಗೆ ಅಲದೆರೆ[8] ಎಂಬ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುತ್ತಿದ್ದುದರ ಬಗ್ಗೆ ಕೋಲಾರದ ಶಾಸನವು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಕಬ್ಬಿನ ಉತ್ಪನ್ನಗಳ ಯಂತ್ರಗಳ ಮೇಲೆ (Sugarcane mills) ತೆರಿಗೆ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದುದರ ಬಗ್ಗೆ ಕಡೂರಿನ ಶಾಸನ[9] ಮಾಹಿತಿ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಸಂತೆಯಲ್ಲಿ ಮಾರುತ್ತಿದ್ದ ಬೆಲ್ಲದ ಮೇಲೂ ತೆರಿಗೆ ಹಾಕಲಾಗುತ್ತಿತ್ತೆಂದು ದೊಡ್ಡಬಳ್ಳಾಪುರದ[10] ಶಾಸನ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.

ಎಣ್ಣೆ ಕೈಗಾರಿಕೆಯು ಮತ್ತೊಂದು ವಿಧದ ಕೈಗಾರಿಕೆಯಾಗಿದ್ದು, ಎಣ್ಣೆಯ ಬೀಜಗಳನ್ನು ಗಾಣದಲ್ಲಿ ಆಡಿಸಿ ಎಣ್ಣೆ ತೆಗೆಯಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ತೆಂಗಿನಕಾಯಿಯಿಂದ ಎಣ್ಣೆ ತಯಾರುಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಬಗ್ಗೆ ಬೇಲೂರಿನ ಶಾಸನ[11] ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಗಾಣದಿಂದ ಎಣ್ಣೆ ತೆಗೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳ ಮೇಲೆ ಗಾಣದೆರೆ[12] ಎಂಬ ತೆರಿಗೆ ವಿಧಿಸುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಇಮ್ಮಡಿ ಬಲ್ಲಾಳನ ಬಳ್ಳಾರಿಯ ಶಾಸನ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು ಅಡಿಗೆಗೆ ಮತ್ತು ದೀಪಗಳಿಗೆ ಉಪಯೋಗಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ದೇವಾಲಯದ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಗಾಣವೊಂದನ್ನು ಸಾರ್ವಜನಿಕರ ಉಪಯೋಗಕ್ಕಾಗಿ ನಿರ್ಮಿಸಲಾಗಿದ್ದು ಉಪಯೋಗಿಸಿದವರು ಸ್ವಲ್ಪ ಭಾಗ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು ಬಾಡಿಗೆ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಕೊಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಆ ಎಣ್ಣೆಯಿಂದ ಊರ ದೇವರ ಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ದೀಪವನ್ನು ಹಚ್ಚಲು ಉಪಯೋಗಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತೆಂದು ಮೈಸೂರಿನ[13] ಶಾಸನವೊಂದ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.

ಲೋಹಗಳ ತಯಾರಿಕೆಯು ಹೊಯ್ಸಳರು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಮುಖ ಕೈಗಾರಿಕೆಯಾಗಿತ್ತು. ಇದರ ಕಾಯಕವನ್ನು ವೀರ ಪಾಂಚಾಲರು[14] ಎಂಬ ಒಂದು ಮಧ್ಯಮ ವರ್ಗ ಅವಲಂಬಿಸಿತ್ತು. ವೀರ ಪಾಂಚಾಲರೆಂದರೆ ಕಮ್ಮಾರರು, ಬಡಗಿಗಳು, ಕಲ್ಲು ಕುಟಿಗರು, ಲೋಹ ತಯಾರಕರು ಮತ್ತು ಆಭರಣ ತಯಾರಕರು ಇವರನ್ನು ವಿಶ್ವಕರ್ಮ[15] ಕುಲದವರ ಎಂದು ಸಹ ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ರಾಜರು ಮತ್ತು ಶ್ರೀಮಂತರು ವಿಶ್ವಕರ್ಮ ಕುಲದವರ ಕಲಾಪ್ರೌಢಿಮೆಗೆ ಮತ್ತು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಕಬ್ಬಿಣ ಕೈಗಾರಿಕೆಯು ಈ ಕಾಲದ ಪ್ರಮುಖ ಕೈಗಾರಿಕೆಯೊಂದಾಗಿದ್ದು ಗುಬ್ಬಿ, ಚಿಕ್ಕನಾಯಕನಹಳ್ಳಿ ಮಾಗಡಿ ಮತ್ತು ಚನ್ನಪಟ್ಟಣಗಳು ಪ್ರಮುಖ ಕಬ್ಬಿ,

---

6 S. Gururajachar, Op.Cit., p. 72
7 E.C. X, Cp. 66
8 E.C. X, Kl. 110
9 E.C. VI, Kd. 49, p. 10, Dt. 1297
10 E.C. IX, Db. 31
11 E.C.V, Bl.155
12 S.I, IX, Part-I, No. 324, Dt. 1197-98
13 M.A.R. 1932, p. 237
14 E.C. VII, Sk. 118
15 A.R.I.E., 1917, No. 804

ಕೈಗಾರಿಕ ಪ್ರದೇಶಗಳಾಗಿದ್ದವೆಂದು ಕಡೂರಿನ ಶಾಸನ[16] ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಕಬ್ಬಿಣಗಳಿಂದ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಆಯುಧಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಕಮ್ಮಾರ ವೃತ್ತಿಯ ಮೇಲೆ ತೆರಿಗೆ[17] ವಿಧಿಸುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಶಾಸನವೊಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಕತ್ತಿ, ಭರ್ಜಿ, ಬಿಲ್ಲು, ಮತ್ತು ಬಾಣಗಳನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ತಯಾರಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಹೊಯ್ಸಳ ಮೂರನೇ ಬಲ್ಲಾಳನು ಮಹಮದಿಯರ ದಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿರುವುದನ್ನು ಅಮೀರ್ ಖುಸ್ರು[19] ತನ್ನ ಬರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಕಬ್ಬಿಣದ ಗಣಿಗಳ ಮೇಲೆ ತೆರಿಗೆ ಹಾಕಿರುವುದನ್ನು ಬೇಲೂರಿನ[20] ಶಾಸನವೊಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಸುತ್ತಿಗೆ, ಕತ್ತರಿ ಮತ್ತು ಅಡಿಗಲ್ಲುಗಳ ಮೇಲೆ ತೆರಿಗೆ ವಿಧಿಸಿರುವುದನ್ನು ಚಿಕ್ಕಮಂಗಳೂರಿನ[21] ಶಾಸನವೊಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಗಣಿಗಳನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಸೂಪರಿನ್‌ಟೆನ್‌ಡೆಂಟ್[22] (ಆಕಾರ ಮಾಂಡಲಿಕ)ಗಳಿದ್ದರೆಂದು ಶಾಸನದಿಂದ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ.

ಹೊಯ್ಸಳರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮರದ ಕೆತ್ತನೆಯು ಮತ್ತೊಂದು ಪ್ರಮುಖ ಕೈಗಾರಿಕೆಯಾಗಿತ್ತು. ಬಾಗಿಲು, ತೊಲೆ, ಕುರ್ಚಿ, ಎತ್ತಿನಗಾಡಿಗಳು[23], ರಥಗಳು, ನೇಗಿಲು[24], ದೇವಾಲಯದ ಶಿಖರ[25] ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೯೭–೯೮ರಲ್ಲಿ ಬೇಲೂರಿನ ಚೆನ್ನಕೇಶವ ದೇವಾಲಯದ ಮರದ ಶಿಖರವನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಿದುದನ್ನು ಶಾಸನ ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತದೆ. ಮಾವು, ಹಲಸು, ಬೇವು ಮುಂತಾದ ಮರಗಳನ್ನು ಮರಗೆಲಸಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಬಿದಿರನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿ ಬುಟ್ಟಿ[26], ತಡಿಕೆ ಕಣಜ[27]ಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಬುಟ್ಟಿ ನೇಕಾರರು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಶ್ರೇಣಿಯನ್ನು[28] ಹೊಂದಿದ್ದರು. ಬುಟ್ಟಿ ನೇಕಾರರ ಮೇಲೆ ತೆರಿಗೆ[29] ವಿಧಿಸಿರುವುದನ್ನು ಶಾಸನ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದೆ.

ಕೆಲವು ಬಡಗಿಗಳನ್ನು ದೇವಾಲಯಗಳ ಸಂರಕ್ಷಣೆಗೆ ಅವರ ಜೀವನಕ್ಕೆ ರಾಜರು ದತ್ತಿಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದರ ಬಗ್ಗೆ ಶಾಸನ ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತದೆ. ಮುಮ್ಮಡಿ ನರಸಿಂಹನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮರಿಯಾನೆಯೋಜ ಮತ್ತಿತರ ಬಡಗಿಗಳನ್ನು ಸೋಮನಾಥಪುರದ ದೇವಾಲಯದ ಸಂರಕ್ಷಣೆಗೆ ನೇಮಿಸಿದ್ದು ಸಂರಕ್ಷಣ ವೆಚ್ಚವಾಗಿ ದತ್ತಿ ನೀಡಿರುವುದನ್ನು ಟಿ. ನರಸಿಪುರದ[30] ಶಾಸನ ವಿವರಿಸುತ್ತದೆ.

ಕಲ್ಲುಕೆತ್ತನೆ ಹೊಯ್ಸಳರ ಕಾಲದ ಮತ್ತೊಂದು ಕೈಗಾರಿಕೆಯಾಗಿದ್ದು ಹಲವು ಶಾಸನಗಳು ಇದರ ಮೇಲೆ ಬೆಳಕು ಚೆಲ್ಲುತ್ತವೆ. ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶಿಲ್ಪಿಗಳ ಒಂದು ವರ್ಗವೇ ಇದ್ದು ಹೊಯ್ಸಳರ ಕಲೆಯನ್ನು ಅಂತರ

---

16 E.C. VI, Kd. 49
17 M.A.R. 1916, p. 51, Dt. 1077 A.D.
18 M.A.R. 1910, p. 35
19 Khazains ul-Futuh of Amir Khusran, p. 84
20 E.C.V, Bl. 166, Dt. 1279 A.D.
21 M.A.R. 1916, p. 51, Dt. 1077 A.D.
22 E.C.V, Bl. 166, Dt. 1279 A.D.
23 M.A.R. 1916, p.51
24 M.A.R. 1910, p. 35
25 M.A.R. 1911, No.63, p.50
26 E.C. IV, Hu. 24, Dt. 1162
27 E.C.V, Bl. 59, p. 58
28 E.C.V, Tn. 96
29 E.C., IV, Hn. 24, Dt. 1162
30 E.C.V, Tn. 96

ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಟ್ಟಕ್ಕೇರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇವರು ಉಪಯೋಗಿಸಿರುವ ತಾಂತ್ರಿಕತೆ, ಶಿಲ್ಪಜ್ಞಾನ, ದೇವಾಲಯಗಳ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕೆ ತೋರಿರುವ ಶ್ರಮ, ಮುಂತಾದವು ಇವರ ಕಲಾಪ್ರೌಢಿಮೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿಹಿಡಿದಿವೆ.

ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೬೮ರ ಮುಮ್ಮಡಿ ನರಸಿಂಹನ[31] ಟಿ. ನರಸೀಪುರದ ಶಾಸನವು ಮಲ್ಲಿತಮ್ಮ[32], ಮಸಣಿತಮ್ಮ, ಬಾಲೆಯ, ಚಂಡೇಯ, ಚಾಮಯ್ಯ, ಭರ್ಮಯ್ಯ, ನಂಜಯ್ಯ, ಭರತ, ಯಲಮಸಯ ಮುಂತಾದ ಖ್ಯಾತ ಶಿಲ್ಪಿಗಳನ್ನು ಹೆಸರಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಶಿಲ್ಪಿಗಳು ತಮ್ಮ ಕಲಾವಿದ್ವತ್ತಿನಿಂದ ರಾಜರು ಮತ್ತು ಶ್ರೀಮಂತರಿಂದ ಪ್ರಶಸ್ತಿಗಳನ್ನು ಪಡೆದು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಗೌರವದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರು. ಶಿಲ್ಪಕಲೆಯಲ್ಲಿ, ವೀರಗಲ್ಲು, ಮತ್ತು ದೇವಾಲಯಗಳ ನಿರ್ಮಾಣದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಲಾಭವಿದ್ದುದರ ಫಲವೋ ಏನೋ ಇವರ ಮೇಲೆ ಸಹ ತೆರಿಗೆ ಹಾಕಲಾಗುತ್ತಿತ್ತೆಂದು ಹುಣಸೂರಿನ[33] ಶಾಸನ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.

ಲೋಹಗಳಿಂದ ವಸ್ತುಗಳ ತಯಾರಿಕೆಗೆ ಚಿನ್ನ, ಬೆಳ್ಳಿ, ಹಿತ್ತಾಳೆ, ತಾಮ್ರ, ಕಬ್ಬಿಣ ಮುಂತಾದ ಲೋಹಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೭೮ರ ಚನ್ನಪಟ್ಟಣದ[34] ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಬೆಳ್ಳಿಯಿಂದ ತಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಅರ್ಪಿಸಿದುದರ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಹಿತ್ತಾಳೆ ಕೆಲಸದವರ ಮೇಲೂ ತೆರಿಗೆ[35] ಸಂಗ್ರಹಿಸಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಬಹುದಾಗಿದೆ. ಪಾತ್ರೆಗಳು, ತಟ್ಟೆಗಳು, ಲೋಟಗಳು, ಬೋಗುಣಿ, ಬೇಸಿನ್‌ಗಳು, ಮುಂತಾದ ದಿನನಿತ್ಯ ಬಳಕೆಯ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಆಭರಣಗಳ ತಯಾರಿಕೆಯು ಹೊಯ್ಸಳರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಮತ್ತು ಮಹತ್ವವುಳ್ಳ ಕೈಗಾರಿಕೆಯಾಗಿತ್ತು. ಆಭರಣಗಳನ್ನು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಚಿನ್ನ, ಬೆಳ್ಳಿ ಮತ್ತು ತಾಮ್ರಗಳಿಂದ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಹೊಯ್ಸಳರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಚಿನ್ನದ ಗಣಿಗಳಿದ್ದು ಅವುಗಳ ಮೇಲೆ ತೆರಿಗೆ[36] ವಿಧಿಸುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಬೇಲೂರಿನ ಶಾಸನ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಚಿನ್ನದ ತಟ್ಟೆ[37] ಮತ್ತು ಬೆಳ್ಳಿಯ ತಟ್ಟೆ[38]ಗಳನ್ನು ದೇವಾಲಯಗಳಿಗೆ ಕಾಣಿಕೆಯಾಗಿ ನೀಡಿರುವುದನ್ನು ಶಾಸನಗಳು ತಿಳಿಸುತ್ತವೆ.

ಚಿನ್ನಾಭರಣಗಳು ಆದೇಶದ ಸಂಪತ್ತಿನ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿದ್ದವು. ಅರಸೀಕೆರೆಯ ಶಾಸನವೊಂದು ಚಿನ್ನಾಭರಣದ ಖಜಾನೆಯನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಮಾಣಿಕ್ಯ ಭಂಡಾರಿ[39] ಎಂಬ ಅಧಿಕಾರಿಯಿದ್ದನೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಮತ್ತೊಂದು ಅರಸೀಕೆರೆಯ ಶಾಸನವು[40] ಮುಮ್ಮಡಿ ನರಸಿಂಹನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರತ್ನ ಪರಿಣಿತರು ಇದ್ದ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಹಿತಿ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಕೋಲಾರ ಶಾಸನವು[41] ಅಕ್ಕಸಾಲಿಗರ ಮೇಲೆ ತೆರಿಗೆ ವಿಧಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು ಎಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಅರಸೀಕೆರೆಯ ಶಾಸನವು[42] ಕಿವಿಯೋಲೆಯ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತದೆ. ನಾಣ್ಯ ತಯಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಗುಣವನ್ನು ಕಾಪಾಡುವ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ

---

31 E.C. III, p. 48, Dt. 1268
32 E.C.V, Bl. 59,
33 E.C. IV, Hu.24,
34 E.C. IX, Cp 65
35 M A.R. 1910, p. 35
36 E.C.V, Bl. 166
37 E.C. IX, Cp. 65
38 H.J.M.U. Vol. II,
39 E.C.V, Ak. 123
40 Ibid, Ak. 108,
41 E.C.X, Kl. 28, Dt. 1291
42 E.C.V, Ak. 110, Dt. 1142

ನಾಣ್ಯಪರೀಕ್ಷಕರಿದ್ದು[43] ಅವರುಗಳ ಮೇಲೆ ತೆರಿಗೆ ವಿಧಿಸುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಡೂರಿನ ಶಾಸನವೊಂದು ವಿವರಿಸುತ್ತದೆ.

ಹೊಯ್ಸಳರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಕ್ಕಸಾಲಿಗರ ವೃತ್ತಿ ಅಥವಾ ಕೈಗಾರಿಕೆ ವಂಶಪಾರಂಪರ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಅಕ್ಕಸಾಲಿಗರು ಕೌಶಲ್ಯಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಆಭರಣಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸಿ ಖ್ಯಾತರಾಗಿದ್ದು ರಾಜರು ಮತ್ತು ಶ್ರೀಮಂತರುಗಳಿಂದ ಪ್ರಶಸ್ತಿಗಳನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದರು. ಮುಮ್ಮಡಿ ನರಸಿಂಹನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸೋಮನಾಥಪುರದ ದೇವಾಲಯದ ಆಭರಣಗಳನ್ನು ವಂಶಪಾರಂಪರ್ಯವಾಗಿ ಸಂರಕ್ಷಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದುದಕ್ಕಾಗಿ ದತ್ತಿ[44] ನೀಡಿದುದನ್ನು ಟಿ. ನರಸೀಪುರದ ಶಾಸನ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೭೬ರ ಮಳವಳ್ಳಿ ಶಾಸನವು[45] ಮುಮ್ಮಡಿ ನರಸಿಂಹನು ಬೇಲೂರಿನ ಅಕ್ಕಸಾಲಿಗನು ಕೌಶಲ್ಯಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಆಭರಣ ತಯಾರಿಸಿ ಕೊಟ್ಟುದಕ್ಕಾಗಿ ಕಾಣಿಕೆ ನೀಡಿರುವುದನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತದೆ.

ಬಳೆ ಮತ್ತು ಮಣಿಗಳ ಕೈಗಾರಿಕೆ ಮತ್ತೊಂದು ವಿಧವಾಗಿದ್ದು ಸೇನಹಳ್ಳಿ, ಕಲ್ಲುಕುಂದರಗೆರೆ ಮತ್ತು ನಿಟ್ಟೂರು ಪ್ರಮುಖ ತಯಾರಿಕ ಸ್ಥಳಗಳಾಗಿದ್ದವೆಂದು ಶಾಸನವೊಂದು[46] ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.

ಕುಂಬಾರಿಕೆಯು ಮತ್ತೊಂದು ರೀತಿಯ ಕೈಗಾರಿಕೆಯಾಗಿದ್ದು ಕಡಿಮೆ ಬಂಡವಾಳದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರಿಗೆ ಅವಶ್ಯಕವಾದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸುವಂತ ಕೈಗಾರಿಕೆಯಾಗಿತ್ತು. ಮಡಿಕೆಗಳು, ಬೋಗುಣಿಗಳು, ಗುಡಾಣಗಳು, ಹೆಂಚುಗಳು ಮತ್ತು ಇಟ್ಟಿಗೆಗಳನ್ನು ಕೈಯಿಂದ ಹಲವು ಬಣ್ಣಗಳಲ್ಲಿ, ಹಲವು ಆಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಹಲವು ವಿನ್ಯಾಸಗಳಲ್ಲಿ ತಯಾರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಕುಂಬಾರ ವೃತ್ತಿಯ ಮೇಲೂ ತೆರಿಗೆ[47] ಹೇರಿರುವುದನ್ನು ಚಿಕ್ಕಮಂಗಳೂರಿನ ಶಾಸನ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.

ಹಗ್ಗಗಳನ್ನು ನಾರು ಮತ್ತು ಚರ್ಮಗಳಿಂದ ತಯಾರಿಸುತ್ತಿದ್ದು ಚರ್ಮದ ಹಗ್ಗಗಳ ಮೇಲೆ ತೆರಿಗೆ[48] ವಿಧಿಸಿರುವುದನ್ನು ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೯೧ರ ಮುಮ್ಮಡಿ ಬಲ್ಲಾಳನ ಕಡೂರಿನ ಶಾಸನ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.

ಉಪ್ಪಿನ ತಯಾರಿಕೆಯು ಮತ್ತೊಂದು ವಿಧದ ಕೈಗಾರಿಕೆಯಾಗಿದ್ದು ಉಪ್ಪಿನ ತಯಾರಿಕರ ಮೇಲೆ ತೆರಿಗೆ[49] ವಿಧಿಸಿರುವುದನ್ನು ಶಾಸನಗಳು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಹೊಯ್ಸಳರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಮುದ್ರದ ನೀರಿನಿಂದ ಉಪ್ಪು ತಯಾರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಬಗ್ಗೆ ಸರಿಯಾದ ಮಾಹಿತಿ ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ.

ಮನೆ ಕಟ್ಟುವುದು ಮತ್ತೊಂದು ವಿಧದ ಕೈಗಾರಿಕೆಯಾಗಿದ್ದು ಭವ್ಯವಾದ ಮನೆ ಮತ್ತು ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಮನೆಗಳ ಮೇಲೆ ತೆರಿಗೆ ಹಾಕಿರುವುದರ ಬಗ್ಗೆ ಚನ್ನಪಟ್ಟಣದ[50] ಶಾಸನ ಮಾಹಿತಿ ನೀಡುತ್ತದೆ. ○

---

43 E.C. VI, Kd. 49,
44 E.C.V, Tn. 96
45 E.C. IV, Ml. 65
46 K.I. Vol. II, No. 40
47 M.A.R. 1916, p. 51, Dt. 1077 A.D.
48 E.C. VI, Kd. 49, & M.A.R. 110, p. 35
49 M.A.R. 1910, p. 35
50 M.A.R. 1942, Dt. 1270